

نخبات روغن و خوراکے

سرشناسه	: خداشناس، منصوره
عنوان و نام پدیدآور	: نخیلات روغنی و خوراکی / تالیف منصوره خداشناس، نجمه سلیمانی ده دیوان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ز، ۹۵ص.: مصور(بخشی رنگی) ، جدول (بخشی رنگی)، نقشه.
شابک	: 978-600-7744-74-1
وضعیت فهرست	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص.۹۲.
موضوع	: خرما بن
موضوع	: Date- palm
موضوع	: خرما -- تجارت
موضوع	: Dates (Fruit) -- *Industry and trade
موضوع	: خرما-- ایران -- اصلاح نژاد
موضوع	: Dates (Fruit) -- Iran -- Breeding
موضوع	: روغنی
موضوع	: Oil palm
موضوع	: روغن نا کمل
موضوع	: Monu palm
رده بندی کنگره	: ۶۳۰.۵۲/۳۱۲۹۷
شماره کتابشناسی	: ۵۲۰۶۲۲۰
ملی	

نام کتاب: نخیلات روغنی و خوراکی
تالیف: دکتر منصوره خداشناس، مهندس نجمه سلیمانی ده دیوان
ناشر: انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی
سال و نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۷
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۴۴-۷۴-۱
قیمت: ۲۴۰۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
روبروی دانشگاه تهران، بین خ ۱۲ فروردین و خ فخر رازی، پاساژ ظروفچی، طبقه سوم، واحد ۱۱
تلفن: ۶۶۹۶۳۱۲۶ تلفن همراه: ۰۹۱۲۷۳۷۰۶۳۱ دورنگار: ۶۶۴۰۳۴۵۲
www.eatk.ir email eatk_ir@yahoo.com

حق چاپ برای انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی محفوظ است.

فهرست مطالب

۳	فهرست مطالب
۷	پیشگفتار
۸	مقدمه
۹	خرما
۹	معرفی گیاه
۹	منشأ و تاریخچه خرما
۱۱	تولید و محصول جهانی
۱۲	وضعیت سطح زیر کشت و تولید خرما در جهان و ایران
۱۴	وضعیت عملکرد خرما در جهان و ایران
۱۵	وضعیت صادرات خرمای ایران در مقایسه با دیگر کشورها
۱۶	مصارف و ترکیب غذایی
۲۰	تاکسونومی و نام‌گذاری
۲۱	شرح گیاه
۲۶	اکولوژی و نیازهای اقلیمی
۲۸	بیولوژی تولیدمثل
۳۰	رشد و توسعه میوه
۳۲	باغبانی
۳۲	تکثیر
۳۷	هرس و تنک کردن میوه
۳۹	کشاورزی ارگانیک و محصول خرما
۴۱	نارگیل
۴۱	معرفی گیاه

۴۲	انتشار و محصول جهانی
۴۳	مصارف و ترکیب غذایی
۴۷	تاکسونومی و نام گذاری
۴۷	شرح گیاه
۵۰	اکولوژی و نیازهای اقلیمی
۵۲	بیولوژی تولیدمثل
۵۴	رشد و توسعه میوه
۵۵	باغبانی
۵۸	هرس و پرورش
۵۸	عملیات پس از برداشت و ذخیره سازی

۶۱ نخل روغنی

۶۱	معرفی گیاه
۶۲	منشأ تاریخی
۶۲	تولید و محصول جهانی
۶۲	مصارف و ترکیب غذایی
۶۵	تاکسونومی و نام گذاری
۶۶	شرح گیاه
۶۸	بیولوژی تولیدمثل
۶۸	رشد میوه
۶۹	اکولوژی و نیازهای اقلیمی
۷۰	تولیدمثل
۷۰	اصلاح ژنتیکی
۷۱	عملیات هرس
۷۱	برداشت محصول
۷۲	شاخص رسیدگی
۷۲	فاصله برداشت
۷۲	برداشت
۷۳	فرآوری
۷۳	کشاورزی صحیح و ابداعات تکنولوژیکی

۷۵ خیزران

۷۵	معرفی گیاه
۷۶	تولید و محصول جهانی
۷۶	مصارف و ترکیب غذایی
۷۶	تاکسونومی و نام گذاری
۷۷	شرح گیاه

۷۸	اکولوژی و نیازهای اقلیمی
۷۸	بیولوژی تولیدمثل
۷۹	رشد و توسعه میوه

۸۱ نخل شیلی

۸۱	معرفی گیاه
۸۱	تولید جهانی و محصول
۸۲	مصارف و ترکیبات غذایی
۸۲	تاکسونومی و نام گذاری
۸۲	شرح گیاه
۸۴	اکولوژی و نیازهای اقلیمی
۸۴	بیولوژی تولیدمثل و رشد میوه
۸۴	باغبانی

۸۵ نخل بریتی

۸۵	معرفی گیاه
۸۶	تولید و محصول جهانی
۸۶	مصارف و ترکیب غذایی

۸۹ نخل نیبا

۸۹	معرفی گیاه
۹۰	مصارف و ترکیب غذایی
۹۰	گیاهشناسی
۹۰	شرح گیاه

۹۳ منابع

پیشگفتار

خانواده نخل باغ زیر خانواده، در اکوسیستم های گرمسیری و نیمه گرمسیری پراکنش داشته و قدمت آن ها به ۸۰ میلیون سال قبل می رسد. این خانواده برای زندگی انسان به ویژه در جوامع روستایی به دلیل استفاده در صنعت ساختوساز، صنایع غذایی، داروسازی و کاربردهای دیگر دارای اهمیت است. اقلیم در تعیین قلمرو جغرافیایی، سرعت گونه های این خانواده نقش مهمی داشته و اندازه گیری تعداد روزهای مرطوب و بارندگی سالانه، مهم ترین شاخص های آب و هوایی الگوی تنوع این گیاهان در نظر گرفته می شوند. خانواده نخل دارای ۲۰۰ جنس و بیش از ۲۵۰۰ گونه است. نام قدیم این خانواده Palmaceae و نام جدید آن Arecaceae است. بیش از ۹۰ درصد تنوع موجود در این خانواده، مربوط به مناطق گرمسیری جهان است. استفاده از نخل در منابع مختلف موجب شده که این تیره به عنوان سومین تیره گیاهان اقتصادی بعد از گندمیان و حبوبات، درگیرد. نخل ها جزء گیاهان تک لپه و فاقد کامبیوم آوندی و رشد ثانویه هستند. این گیاهان قادر به تولید میوه های آوندی خود نبوده و بنابراین نمی توان بخشی از یک نخل را به نخل دیگر پیوند داد. عمر نخل ها بین ۶۰ تا ۱۰۰ سال است و با توجه به این که فاقد حلقه رشد سالیانه در تنه خود بوده، لذا امکان دقیق تعیین سن برای آن ها وجود ندارد. جمع آوری اطلاعات از خانواده نخل و آگاهی از نیازهای اکولوژیکی و اقتصادی گونه ها امکان بررسی و کشت آن را در مناطق مستعد فراهم می نماید. به عنوان مثال نارگیل میوه ای است مخصوص مناطق گرمسیری که نیاز به رطوبت نسبی کافی هوا دارد. با این وجود امکان کشت و پرورش آن در استان سیستان و بلوچستان در شهرستان چابهار و همچنین در استان های هرمزگان، بوشهر و خوزستان به صورت محدود فراهم شده است. سابقه کشت نخل در ایران باستان و جامعه کنونی ایران بر کسی پوشیده نیست و اقدام به کشت و پرورش نخل روغنی به منظور تأمین دانه های روغنی در کشور نیز به تازگی صورت گرفته است. معرفی و شناساندن خانواده نخل با در نظر گرفتن امکان رشد آن ها در مناطق مستعد، نویدبخش کشت گونه های جدید و پیشرفت اقتصادی در این مناطق خواهد بود.

مقدمه

بیشینه‌ی گفت‌وگو در باره نخل و پیدایش آن در دوران دوم زمین‌شناسی یعنی دوره تریاس و ژوراسیک نشان دهنده اهمیت این گیاه است. بر روی زمین گیاهان کمی نظیر نخل یافت می‌شوند که به صورت زراعی به کار برده شده و به زندگی آدمی نیز پیوستگی داشته باشند. محققان بر این باورند که اگر نخل نبود، گسترش و پراسندگی آدمی به مناطق گرم و بی آب و علف جهان قدیم، بسیار محدودتر می‌شد. نگارش کتاب فوق با شناساندن انواع خیلالات رایج در دنیا با هدف معرفی استفاده‌های معمول و کاربردی آن‌ها برای کشاورزان هم‌وطن صورت گرفته است. خانواده نخل دارای جنس‌های متعددی است که نخل خرما تنها یکی از انواع آن است که در تدهام حیات انسانی، کشاورزی و تولیداتی در کشور عزیزمان دارای نقش بنیادی است. در کشور ما گونه‌های دیگر نخل، نظیر نارگیل و نخل روغنی کاشت و پرورش نیافته و تنها در برخی مناطق و ایستگاه‌های تحقیقاتی تعداد اندکی به چشم می‌خورد. لذا مطالب ترجمه و گردآوری شده در این زمینه گسترده نیست. در نگارش این کتاب، به نکات قابل توجه و ضروری در کاشت و پرورش گونه‌های نخل نظیر اکولوژی، نیازهای اقلیمی، بیولوژی و تولیدمثل، رشد و توسعه میوه، هرس و پرورش درخت پرداخته شده است. کشت نخل و خرما در ایران از دوران باستان و پیش از هخامنشی است به نحوی که منابع چینی از این زمان در زبان ایشان بوسی، تلفظ چینی پارسی) به عنوان سرزمین نخل خرما که در نزدشان به نام عناب پارسی و عناب هزارساله مشهور بوده، یاد کرده‌اند. دامنه کاشت درخت خرما از غرب ایران یعنی استان‌های کرمانشاه و ایلام آغاز می‌شود و در جنوب، استان‌های هرمزگان، خوزستان، بوشهر، کرمان و سیستان و بلوچستان را شامل شده و در شرق به جنوب استان خراسان می‌رسد. همچنین در مناطق مرکزی کشور در بخش‌هایی مانند اصفهان و سمنان کاشته شده است و از آنجاکه موطن عزیزمان یکی از تولیدکنندگان اصلی خرمای دنیا است و با توجه به این که سطوح زیر کشت بسیاری از استان‌های کشور به خرما تعلق دارد، لذا در نگارش این کتاب ابتدا به معرفی خانواده خرما و سپس به معرفی و شناساندن سایر اعضای این خانواده پرداخته شد.